

Daň z příjmů

438/17.12.14 Tvorba daňových opravných položek v situaci, kdy věřitel neprovede vzájemný zápočet

Předkládá: Bc. René Kulínský, daňový poradce, č. osvědčení 1159
Ing. Vladimír Sopkuliak, daňový poradce, číslo osvědčení 4049

PŘÍSPĚVEK JE UZAVŘEN S ROZPOREM

Předmětem tohoto příspěvku je výklad ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 593/1992 Sb. o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoR“) a jeho případný dopad na možnost tvorby opravných položek v situaci, kdy věřitel neprovede formální proceduru vzájemného zápočtu pohledávek.⁴

Předmětné ustanovení § 2 odst. 4 ZoR zní: „Nepostupuje-li věřitel podle § 5 a 8, nesmí tvořit opravné položky k pohledávkám, jestliže má k dlužníkovi současně splatné dluhy a neprovede vzájemný zápočet pohledávek.“

Gramatický výklad ustanovení § 2 odst. 4 ZoR by mohl vést k závěru, že poplatník nemůže tvořit k neuhrazené netto pohledávce žádné daňově efektivní opravné položky bez formálně provedené procedury zápočtu současně splatného dluhu.

Domníváme se, že takový výklad by byl nesprávný, a to zejména z následujících důvodů:

- Ustanovení § 2 odst. 4 bylo do ZoR přidáno zákonem č. 438/2003 Sb. s účinností od 1. ledna 2004.

Před zavedením tohoto ustanovení poplatníci, kteří evidovali neuhrazenou pohledávku (100) a splatný závazek (20) za jedním subjektem, obvykle tvořili daňově efektivní opravné položky z výše netto hodnoty pohledávky (80).

Důvodová zpráva k zákonu č. 438/2008 Sb. k tomuto ustanovení říká: „Je zpřesňujícím ustanovením pro současně platný stav, které odstraňuje jakékoli právní spekulace, kdy poplatník je současně věřitelem a dlužníkem a při tvorbě opravných položek neprovedl zápočet.“

Jelikož tedy šlo o zpřesnění tehdejšího platného stavu, lze dovodit, že záměrem zákonodárce bylo pouze upřesnit, že poplatníci sice v dané situaci mohou tvořit daňové opravné položky i po zavedení tohoto ustanovení, avšak pouze k netto hodnotě pohledávky. Jinými slovy mělo toto zpřesnění za cíl jednoznačně zabránit situacím, kdy by poplatník tvořil daňově efektivní opravné položky k neuhrazené pohledávce v její plné výši (100).

- V situaci, kdy je neuhrazená pohledávka vyšší než splatný závazek, by výše naznačený restriktivní výklad neumožnil věřiteli eliminovat daňový dopad neuhrazené, ale již zdaněné pohledávky, bez navýšení administrativní zátěže poplatníka v podobě provedení formální procedury zápočtu.

Poplatníci by však měli mít právo na racionální a efektivní postup a rozhodnout se zda tvořit v takové situaci daňově efektivní opravné položky za splnění ostatních podmínek ZoR z výše netto hodnoty pohledávky, tj. Hodnoty

⁴ Tento příspěvek se zabývá poplatníky, kteří nejsou bankou a neřeší pohledávky přihlášené v insolvenčním řízení, ke kterým lze tvořit daňové opravné položky dle § 8 ZoR.

neuhrazené pohledávky snížené o splatný závazek, bez často zbytečné a administrativně zatěžující formální procedury zápočtu.

Takový závěr dává ekonomický smysl – nevede k často zbytečné administrativní zátěži ani k nadměrnému snížení základu daně, protože poplatník tvoří daňovou opravnou položku pouze k hodnotě pohledávky, kterou by evidoval i po formálně provedeném zápočtu.

- Možnost tvorby daňové opravné položky k netto hodnotě pohledávky lze nepřímo dovodit i z přechodného ustanovení k § 2 odst. 4 v rámci zákona č. 438/2003 Sb., které v předmětné situaci určuje povinnost zrušit již vytvořené opravné položky s výjimkou těch, které byly vytvořeny k části pohledávky převyšující hodnotu závazku. Jinými slovy zákonodárce spatřuje problém pouze v daňových opravných položkách vytvořených k části pohledávky odpovídající hodnotě závazku.⁵

Návrh řešení

Na základě výše uvedeného navrhuje přijmout sjednocující závěr:

Eviduje-li poplatník neuhrazenou pohledávku za dlužníkem, za kterým má zároveň splatný závazek, může tvořit daňově účinné opravné položky (za splnění dalších podmínek ZoR) k netto výši neuhrazené pohledávky.

Pokud poplatník – příjemce investiční pobídky ve formě slevy na dani – v minulosti z důvodu opatrnosti takto nepostupoval a opravné položky v dané situaci netvořil, nebude takový postup považován za porušení zvláštní podmínky dle § 35a odst. 2 písm. a) bod 2 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Stanovisko GFŘ:

Lze souhlasit se závěrem předkladatele, že „eviduje-li poplatník neuhrazenou pohledávku za dlužníkem, za kterým má zároveň splatný závazek, může tvořit daňově účinné opravné položky (za splnění dalších podmínek ZoR) k netto výši neuhrazené pohledávky“. Zároveň je však nutno dodat, že zákon o rezervách v ustanovení § 2 odst. 4 výslovně vyžaduje jako podmínku tvorby daňově uznatelných opravných položek k pohledávkám v případě, kdy má věřitel současně splatné dluhy, provedení vzájemného zápočtu.

Věřitel proto musí v případě, kdy má k dlužníkovi současně splatné dluhy, nejprve provést vzájemný zápočet, aby mohl následně vytvořit daňově uznatelné opravné položky ke „zbývající“ neuhrazené rozvahové hodnotě pohledávky, tj. k hodnotě pohledávky, která převyšovala před provedením zápočtu hodnotu dluhu.

Pro účely uplatňování slevy na dani podle § 35a odst. 2 písm. a) bod 2. ZDP je nutné vždy uplatnit daňově uznatelné opravné položky k pohledávkám v nejvyšší možné míře. Pokud tak poplatník neučiní, poruší podmínky stanovené pro uplatnění slevy na

⁵ V případě, kdy věřitel nepostupující podle § 5 a 8 zákona č. 593/1992 Sb., ve znění zákona č. 157/1993 Sb., zákona č. 323/1993 Sb., zákona č. 244/1994 Sb., zákona č. 132/1995 Sb., zákona č. 211/1997 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 126/2002 Sb. a zákona č. 260/2002 Sb., bude ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona vykazovat podle stavu k 31. prosinci 2003 ve vztahu k dlužníkovi současně splatné závazky, a nebyl-li proveden vzájemný zápočet těchto pohledávek a závazků, zruší věřitel již vytvořené opravné položky s výjimkou těch, které byly vytvořeny k části pohledávky převyšující hodnotu závazku.

dani. Za porušení těchto podmínek nebude považována situace, kdy poplatník nemohl z objektivních důvodů (např. pohledávka je řešena soudně) vzájemný zápočet provést (nikoliv však situace, kdy poplatník neprovedl vzájemný zápočet pouze na základě svého vlastního rozhodnutí např. z důvodu opatrnosti). Tuto skutečnost musí být vždy schopen správci daně doložit.